

OOSTKAMP EN DE STRIP:

MARKTBEHOEFTE LEISURE

Toets aan de Ladder voor Duurzame Verstedelijking

BUREAUBUITEN
economie & omgeving

OOSTKAMP EN DE STRIP: MARKTBEHOEFTE LEISURE

Toets aan de Ladder voor Duurzame Verstedelijking

Projectnummer 2014-833

Definitieve versie

Aangeboden aan:
Gemeente Enschede,
Rob Marsch en Jan Geerdink

Juni 2014

Auteur(s):
Jan Oosterman
Karin Blokzijl

Met medewerking van Respons, Lex Kruijver

BUITEN, Bureau voor Economie en Omgeving
Achter Sint Pieter 160
NL-3512 HT Utrecht
info@bureaubuiten.nl
www.bureaubuiten.nl
+31 (0)30-2318945

INHOUD

1.	INLEIDING	5
1.1	Nieuwe ontwikkelingen Luchthaven Twente	5
1.2	Onderdeel Leisure: toets op duurzame verstedelijking gewenst	5
1.3	Dit rapport	6
2.	AFBAKENING EN WERKWIJZE	7
2.1	Het bestemmingsplan	7
2.2	Kanttekening bij behoeftebepaling leisure	7
2.3	Werkwijze	8
2.4	Begrippen: evenementen, overige leisure, regionaal en bovenregionaal	9
3.	TREDE 1: AANTONEN MARKTBEHOEFTE	12
3.1	Te onderzoeken functies	12
3.2	Vraagzijde: de consumentenmarkt in beeld	14
3.3	Aanbodzijde: het (concurrerende) aanbod in beeld	20
3.4	Confrontatie vraag en aanbod	23
3.5	Omgaan met leegstand	25
4.	TREDE 2 EN 3	27
4.1	Trede 2: kan behoefte worden geacommodeerd binnen bestaand stedelijk gebied?	27
4.2	Trede 3: is er een locatie met een betere ontsluiting	27
Bijlage 1	Achtergrond: de Ladder voor duurzame verstedelijking	28
Bijlage 2	EvenementenLocaties regionaal	31
Bijlage 3	Programmering 2013 in hallen vanaf 1.500 m2	33
Bijlage 4	Programmering Go Planet Expo Hall 2012-2014	35
Bijlage 5	Programmering Twentehallen 2013-2014	38

1. INLEIDING

1.1 Nieuwe ontwikkelingen Luchthaven Twente

Luchthaven Twente wordt een bijzonder gebied. Op het 480 hectare grote terrein net ten zuiden van de A1 zijn de afgelopen jaren plannen ontwikkeld voor een vernieuwde burgerluchthaven, een natuurgebied en diverse stedelijke functies (wonen, werken en recreëren). In juni 2014 besloten Enschede en de provincie Overijssel, op basis van nieuwe inzichten en actuele omstandigheden, het vliegveld toch niet te gaan gebruiken voor commerciële burgervluchten.

Onderdeel van de gebiedsontwikkeling die op dit moment wél wordt doorgezet is de realisatie van ongeveer 50 hectare ‘werkparken’ in het zuidelijk deel van het luchthaventerrein. In de gemeentelijke structuurvisie zijn twee van de drie zuidelijke werkparken (De Strip en Oostkamp) aangewezen voor leisure en innovatieve bedrijvigheid. ADT zet hier in op de geleidelijke ontwikkeling van een automotive cluster (rond de kilometerlange voormalige taxibaan), een locatie voor grote evenementen (op en rond de taxibaan en in de 7.000 m² grote Hangar #11) en eventueel een food cluster (in het bunkerpark aan de groene oostzijde)¹. De combinatie van deze functies en deelgebieden moet het zuidelijke plandeel tot een krachtig geheel maken.

Om de nieuwe invulling mogelijk te maken wordt het thans geldende bestemmingsplan aangepast. De nieuwe invullingen voor de komende jaren zijn echter nog niet precies duidelijk. Het nieuwe bestemmingsplan moet daarom flexibel genoeg zijn om ruimte te bieden aan een organische ontwikkeling, maar moet tegelijkertijd duidelijk en scherp genoeg zijn om ongewenste invullingen in de toekomst te voorkomen.

1.2 Onderdeel Leisure: toets op duurzame verstedelijking gewenst

De nieuwe invulling van Oostkamp en De Strip bestaat dus uit een combinatie van leisure en bedrijvigheid met een thematische invulling. Bij de wijziging van een bestemmingsplan moet, waar sprake is van een ‘nieuwe stedelijke ontwikkeling’, volgens artikel 3.1.6. van het Besluit Ruimtelijke Ordening de Ladder voor duurzame verstedelijking worden doorlopen. Er moet allereerst worden aangetoond dat er sprake is van een actuele vraag naar de activiteiten die de toe te wijzen bestemming mogelijk maken, vooral met het oog op het voorkomen van leegstand elders in de regio. Als die behoefte is aangetoond, moeten er nog twee ‘trede’ worden doorlopen: is de aangetoonde regionale behoefte niet (deels) binnen bestaand stedelijk gebied op te vangen (trede 2) en zo niet, is dit dan de meest duurzame locatie voor verstedelijking (multimodaal ontsloten) (trede 3)?

¹ Zoals aangegeven in het Ontwikkelingsplan 2012 dat is vastgesteld door de gemeenteraad van Enschede.

In bijlage 1 gaan we nader in op de achtergrond van de Ladder voor duurzame verstedelijking.

Dit onderzoek richt zich specifiek op de leisurefuncties in deelgebieden Oostkamp en De Strip. We beoordelen leisurefuncties die bij uitstek passen in dit bijzondere gebied. Potentiële leisurefuncties zijn daarbij ook beoordeeld in relatie tot het beoogde automotieve cluster en automotieve thema. De 50 hectare worden in samenhang verkocht en ontwikkeld; de kracht van het gebied zal liggen in het totaalconcept, in combinaties van functies en deelgebieden.

1.3 Dit rapport

In dit rapport staat het onderzoeken van de actuele regionale behoefte aan de nieuwe invulling van Oostkamp en De Strip centraal, trede 1 van de ladder. Daarbij beperken wij ons tot de beoogde leisure-invullingen, al dan niet in combinatie met de bedrijfsinvulling van het gebied (zie kantlijn). Over trede 2 en 3 doen we enkele uitspraken met betrekking tot de consequenties van eventuele ligging binnen of buiten bestaand stedelijk gebied, overigens zonder dat we die ligging zelf hebben onderzocht.

Deze rapportage kan worden gebruikt als input voor de formulering van de profilering en definiëring van de leisurebestemmingen in het nieuwe (ontwerp) bestemmingsplan. Het kan tevens als bijlage dienen. Dit rapport is geschreven vóór de formulering van het ontwerp bestemmingsplan en is daarvan dus geen letterlijke onderbouwing. Het geeft in algemene zin weer welke marktruimte er is voor Leisure op De Strip en Oostkamp.

2. AFBAKENING EN WERKWIJZE

2.1 Het bestemmingsplan

Ten tijde van het schrijven van dit rapport staat een eerste (ruwe) conceptversie van het ontwerp bestemmingsplan ‘Middengebied - ADT’ op papier (vooroverlegplan, voorjaar 2014)². Hierin is een eerste vertaalslag gemaakt van de invulling zoals beschreven in het Ontwikkelingsplan 2012. De gemeente wil graag een bestemmingsplan dat niet iedere deelbestemming tot in detail vastlegt, met het oog op onvoorziene ontwikkelingen in de steeds veranderende en lastig te voorspellen leisuremarkt. Sturende en toetsende elementen wil men vooral leggen in een maximering van de geluidshinder en het aantal bezoeken, waardoor er zoveel mogelijk vrijheid kan ontstaan in de toekomstige invulling, zonder dat dit tot een overmaat aan hinder en verkeersproblemen leidt.

Een open en flexibel bestemmingsplan biedt mogelijkheden voor niet voorziene invullingen in de toekomst, maar vraagt aan de voorkant veel visie en onderzoek. Volgens de handreiking bij de Ladder voor duurzame verstedelijking (artikel 3.1.6 van het Bro) moeten alle juridisch mogelijke bestemmingen in de plantoelichting worden onderbouwd (beargumenteerd). Dat betekent dat wij in dit rapport ook breed kijken en in uitgaan van het begrip ‘leisure’ zoals dat ook in het Ontwikkelingsplan wordt genoemd.

We besteden in onze analyse geen bijzondere aandacht aan de onderbouwing van het beoogde foodcluster (Ontwikkelingsplan 2012), omdat de leisure functies in dit (beoogde) cluster zich beperken tot ondersteunende detailhandel en horeca.

2.2 Kanttekening bij behoeftebepaling leisure

Leisure is een breed begrip en in het bestemmingsplan als volgt geformuleerd: “commerciële en/of openbare voorzieningen ten behoeve van de vrijetijdsbesteding, waarin de voorzieningen bestaan uit een mix van vermaak met ondergeschikte detailhandel en horeca”.

De eerste trede van de ‘ladder voor duurzame verstedelijking’ gaat over het bepalen van de behoefte. Behoeftbepaling van ‘Leisure’ is per definitie geen eenvoudige zaak. Dit wordt veroorzaakt door drie factoren:

² Op het moment van schrijven lag er een vooroverlegversie met de globale kaders, een MER die al meer houvast biedt en een oplegnotitie die de brug vormt naar het ontwerp bestemmingsplan.

1. Het **groot aantal deelmarkten en subsectoren**. ‘Leisure’ is een lastig te begrenzen verzamelbegrip voor een groot aantal subsectoren, variërend van festival tot speelparadijs en van bioscoop tot bingozaal. De behoefte aan de ene functie of activiteit is niet uitwisselbaar met de behoefte aan de andere. Of, om in termen van de ladder te blijven: er is bij leisure sprake van een zeer groot aantal verschillende ‘kwaliteiten’. De behoefte aan de ene ‘kwaliteit’ leisure mag niet worden opgeteld bij de andere.
2. **Leisureondernemers creëren hun eigen markt**, doordat zij steeds met iets nieuws op de markt komen dat het publiek moet aanspreken. Het introduceren van nieuwe attracties, nieuwe locaties, nieuwe interieurs en activiteiten is eigen aan de leisure-sector en al helemaal in deze snel veranderende tijd waarin consumenten steeds weer op zoek gaan naar nieuwe belevenissen. Meer dan in andere sectoren, kunnen leisure-ondernemers hun eigen behoefte creëren waardoor deze van tevoren niet kan worden aangetoond.
3. Er is een **grote differentiatie in het geografische bereik**. Veel leisurevoorzieningen richten zich op de lokale of regionale markt. Denk aan de meeste bioscopen, ijsbanen, feestzalen, rommelmarkten en kermissen. Het zijn voorzieningen waarover iedere regio beschikt. Maar er zijn ook voorzieningen die bovenregionaal trekken. Sommige voorzieningen of evenementen trekken door hun schaal en kwaliteit bezoekers vanuit het hele land of daarbuiten (denk hierbij aan de Kermis in Tilburg, de Koninginnedagviering in Amsterdam of de Efteling). Andere doen dat door hun specialistische karakter waar een speciale groep liefhebbers op af komt (denk bijvoorbeeld aan een old timer evenement van een bepaald merk waar een selecte groep op afkomt, maar wel van grote afstand).

Daardoor is behoeftebepaling van het brede begrip leisure veel complexer en soms ook minder nauwkeurig mogelijk dan bij kantoren, woningen of detailhandel, waar het aantal deelmarkten beperkt is, het product niet zo snel wijzigt en de markt veelal regionaal is. Er kan bij dit soort functies daardoor gekeken worden naar de toe- of afname van vierkante meters, de bevolkingsprognoses, consumentenbestedingen, vloerproductiviteiten et cetera. Vraag en aanbod kunnen hier kwantitatief tegen elkaar worden afgezet. Bij de voorliggende vraag naar de behoefte aan leisure kan dit per definitie niet.

2.3 Werkwijze

Hoe gaan wij in onze behoeftebepaling van leisure (trede 1) dan wél te werk? We werken volgens een aantal stappen en we blijven zo dicht mogelijk bij de systematiek van de ‘ladder’.

1. Allereerst benoemen we **de invullingen en deelsectoren** waarvoor het gebied zich bij uitstek leent. Alleen deze markten onderzoeken wij. We gaan ervan uit dat de nieuwe eigenaar/exploitant zich zal richten op vormen van leisure die aansluiten bij het karakter, het thema en de

De vraag die in stap 1 van de ladder moet worden bepaald is volgens de handreiking bij de toepassing van de ladder: 'gelijk aan de behoefte minus het aanbod (in plannen én in de bestaande voorraad met eenzelfde kwaliteit als de gevraagde kwaliteit)'. Het gaat dus om het bepalen van de behoefte en van de voorraad met 'eenzelfde kwaliteit'.

ligging van het gebied. We leunen hierbij vanzelfsprekend sterk op het ontwikkelingsplan 2012³.

2. Vervolgens beschrijven we de **consumentenmarkt voor deze deelsectoren**. Waar zitten de potentiële bezoekers en welke trends zien we die leiden tot meer of minder behoefte?
3. Daarna beschrijven we het **concurrerend aanbod** in de regio Twente voor deze deelsectoren.
4. Tot slot maken wij een inschatting van de behoefte per deelsector, waarbij we de uitkomsten van 2 en 3 met elkaar confronteren. Ook gaan we in op het **risico van leegstand**.

We doorlopen deze werkwijze steeds voor vier markten, zoals samengevat in het volgende schema:

	Evenementen	Overige leisure invullingen
Regionaal <i>Gericht op inwoners en bedrijven van Twente</i>	1	3
Bovenregionaal <i>Gericht op nationale/internationale markt</i>	2	4

2.4 Begrippen: evenementen, overige leisure, regionaal en bovenregionaal

Onderstaand lichten we toe wat we bedoelen met de begrippen regionaal, bovenregionaal, evenementen en overige leisure.

Verzorgingsgebied regionaal

Oostkamp en De Strip liggen midden in Twente, een dichtbevolkt gebied met ruim 600.000 inwoners. Het is een markt en verzorgingsgebied met voldoende potentie voor diverse evenementen en overige leisurevoorzieningen. Vanwege de centrale ligging in Twente vormt Twente een potentiële markt voor regionaal verzorgende leisure in De Strip en Oostkamp.

Voor onze regionale analyse (met name de inventarisatie van het aanbod) bekijken we een gebied dat iets groter is dan Twente, en dat we daarom Groot Twente noemen. Het omvat de 14 Twentse gemeenten plus de gemeenten Hardenberg, Ommen, Dalfsen, Raalte en Berkelland de gemeenten. Ofwel het gebied ten oosten van Zwolle, Deventer en Zutphen.

³ Zoals gezegd, op het moment van schrijven is het voorontwerp bestemmingsplan nog niet klaar en is niet bekend welke vormen van leisure in welke omvang worden mogelijk gemaakt.

Verzorgingsgebied bovenregionaal

Wat betreft voorzieningen met een bovenregionale aantrekkingskracht geldt: Oostkamp en De Strip liggen aan de rand van Nederland en ook van Duitsland. De directe omgeving van Twente kent geen miljoenenpotentieel van recreatieve bezoekers en zakelijke markt, zoals de Randstad, de Vlaamse Stedenruit of het Ruhrgebied dat wel heeft. Twente heeft als streek een sterke aantrekkingskracht op fietsers en wandelaars uit heel Nederland, maar de uitstraling en trekkracht van de stedelijke regio en haar voorzieningen is nog bescheiden, voor zowel de zakelijke als de recreatieve markt.

Trekken we een twee-uurs-cirkel om het gebied, dan zien we echter dat er wel sprake is van een zeer groot bezoekerspotentieel omdat dan zowel de Randstad als het Ruhrgebied worden bereikt. Enschede Airport Twente ligt in feite tussen twee grote stedelijke gebieden: Randstad en Ruhr. Het is vanuit Utrecht en het hele Ruhrgebied inclusief Düsseldorf slechts 1,5 uur rijden naar de locatie. Om bezoekers van een dergelijke afstand aan te kunnen trekken is het belangrijk om bijzondere programma's te bieden waarvoor consumenten bereid zijn 2 uur te reizen.

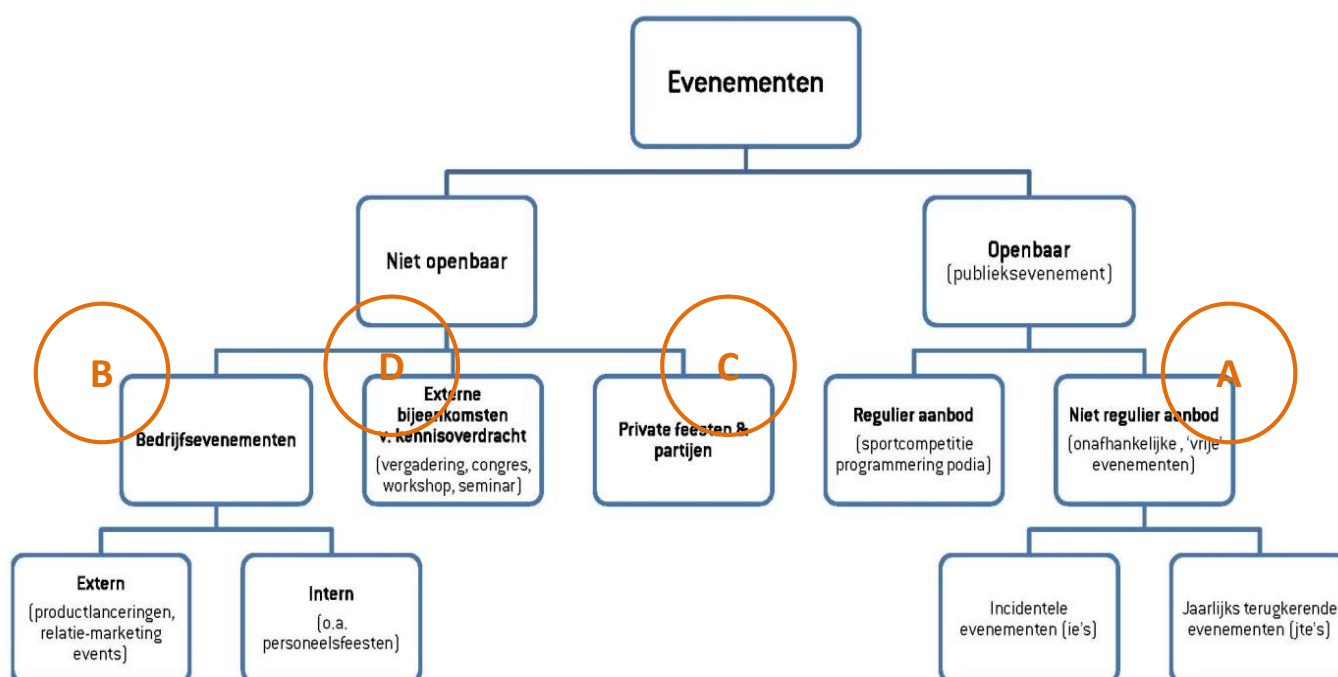
Evenementen en overige leisure invullingen

In onze analyse maken we onderscheid tussen evenementen enerzijds en overige 'permanente' leisurevoorzieningen anderzijds.

Het begrip evenementen is, net als leisure, een verzamelbegrip en heeft daarom nadere toelichting. Figuur 1 toont de Evenementenfamilie van Respons, dit is een sectorbreed gedragen duiding en schematisering van de evenementenmarkt. Voor onze analyse onderscheiden we de volgende relevante deelsegmenten (de hoofdletters verwijzen naar de aanduidingen in de figuur):

- A. Openbare niet-reguliere evenementen, onder te verdelen in:
 - Publieksevenementen: consumentenbeurs, markt/braderie, parade/optocht, presentatie/demonstratie, tentoonstelling, /concert, wedstrijd of festival
 - Zakelijke evenementen: zakelijke variant van bovenstaande, gaat voornamelijk om vakbeurzen en congressen met openbaar karakter
- B. Niet openbare bedrijfsevenementen (op uitnodiging of impliciet voorbehouden aan bepaalde sector/netwerk): grotere congressen, symposia, netwerkborrels e.d.
- C. Particuliere feesten en partijen: bruiloften, jubilea, verjaardagsfeesten etc.
- D. Zakelijke besloten bijeenkomsten op locatie: vergadering, kleine symposia, hei-sessies, cursusdagen.

Figuur 1 Respons Evenementenfamilie

3. TREDE 1: AANTONEN MARKTBEHOEFTE

De werkwijze zoals beschreven in paragraaf 2.1 is onderstaand toegepast voor trede 1 van de Ladder voor duurzame verstedelijking: is er een regionale behoefte? We beginnen onze analyse met een duiding van de kwaliteiten van het gebied, op basis waarvan we de te onderzoeken invullingen / deelsectoren benoemen.

3.1 Te onderzoeken functies

Wat kenmerkt Oostkamp en De Strip van Luchthaven Twente? Hoe vertaalt dit zich in mogelijkheden en onmogelijkheden? Wat zijn de bijzondere kwaliteiten van het gebied? Waar lenen De Strip en Oostkamp, en specifiek Hangar 11, zich bij uitstek voor?

Wij onderscheiden **vier bijzondere kwaliteiten** die de basis vormen voor het benoemen van de meest geschikte invullingen/deelsectoren op het gebied van leisure.

I: Ongewone plek met sterke belevingswaarde

Oostkamp en De Strip vormen een bijzondere, ongewone locatie. Het is een verrassende, 'stoere' plek in een landelijke, idyllische omgeving. Na realisatie van de nieuwe EHS-natuur komt het gebied aan de voet van de Lonnekerberg als een vreemdsoortig eiland van luchtmachterfgoed in de natuur te liggen. Het is, anders gezegd, een plek met een sterke belevingswaarde. Die sterke belevingswaarde zit hem in dat bijzondere contrast met de omgeving, maar ook in de overweldigende overmaat in het gebied (de hangar en de taxibaan), de vreemdsoortige objecten (shelters, begroeide munitiebunkers) en het tot de verbeelding sprekende voormalige gebruik als squadron / F16 basis.

II: Groot en volop de ruimte

De terreinen meten samen 50 ha en zijn daarmee ongeveer even groot als het evenemententerrein bij Biddinghuizen (Lowlands). Groot zijn vooral de kilometerlange taxibaan en de Hangar met een enorme overspanning die een kolomvrije vloer van 7.000 m² genereert. Er is in het gebied volop parkeergelegenheid. Door deze ruimtelijkheid zijn de mogelijkheden voor nieuw gebruik in feite onbegrensd. Tegelijkertijd leent het gebied zich dankzij die grote ruimten, zowel binnen als buiten, bij uitstek voor heel specifiek gebruik: grootschalige evenementen met binnen- en buitenactiviteiten, extensief ruimtegebruik of activiteiten waarbij snelheid / beweging centraal staat of waarbij grote objecten een rol spelen (kunstinstallaties, monster trucks, stunt circuits, spelen met grote graafmachines en/of trucks).

Sterke belevingswaarde dankzij verrassende contrasten, overmaat, vreemdsoortige gebouwen en tot de verbeelding sprekende 'geschiedenis'

Onbegrensde mogelijkheden dankzij overschot aan ruimte

Ruimtelijkheid nodigt anderzijds uit tot heel specifiek gebruik: grootschalig / extensief, combinatie binnen-buiten, iets met snelheid of grote objecten

Aan internationale corridor

Maar geen OV-locatie, zoals bijvoorbeeld Go Planet

III: Aan een internationale corridor maar zonder OV

Oostkamp en De Strip liggen direct ontsloten aan de internationale corridor van de A1 en zijn daarmee direct verbonden aan het Duitse en het Nederlandse hoofdwegennet. Daar staat tegenover dat de locatie niet bereikbaar is met het reguliere openbaar vervoer. Dit maakt de locatie qua ontsluiting wezenlijk anders dan andere leisurelocaties in de regio, zoals de locatie Drienerlo/Go Planet.

Ook op regionaal niveau is het een unieke plek en kan het een logisch zwaartepunt zijn voor bepaalde activiteiten, bijvoorbeeld met een bepaald thema, in het hart van (groot) Twente. Tenslotte is het een locatie van waaruit aansluiting kan worden gevonden bij de recreatieve bezoekers die per fiets, motor of te voet genieten van het Twentse coulissenlandschap.

Onderscheidende plek door thematische kleur en aanwezigheid van 'de industrie'

IV: een potentiële vierde kwaliteit...

...die weliswaar nog maar in de kiem aanwezig is maar wel heel duidelijk door alle betrokken partijen wordt voorgestaan, is de ontwikkeling van Oostkamp/De Strip tot een gebied met een sterke thematische 'kleur' en een serieuze bedrijfsmatige component. Wanneer het lukt om hier een actueel en relevant cluster van bedrijvigheid rond automotive en toegepaste techniek te realiseren, dan versterkt dat het onderscheidend vermogen en de aantrekkingskracht van de locatie voor zakelijke en publieksevenementen die raakvlakken hebben met die thematiek – denk aan een vakbeurs metaaltechniek of events zoals die van Red Bull. Ook voor een permanente leisure-voorziening, waarin techniek/auto's/snelheid een rol spelen, is de nabijheid van 'de echte industrie' van grote toegevoegde waarde vanuit het oogpunt van branding. Bovendien kunnen de zittende bedrijven zelf de drijvende kracht zijn achter publieksvoorzieningen en zakelijke evenementen zijn: denk aan open dagen, experience centers of netwerkkennisbijeenkomsten op de eigen 'innovatiecampus'.

Samengevat: de combinatie van zakelijke en particuliere gebruikers binnen een duidelijke thematiek kan de positie en het bereik van Oostkamp en De Strip als leisure / evenementenlocatie aanzienlijk versterken.

Gebied leent zich uitstekend voor leisure-voorzieningen, evenementen in het bijzonder

Vertaling kwaliteiten naar potentiële invullingen en deelsectoren

De kenmerken en kwaliteiten van het gebied maken het tot een bijzondere en geschikte locatie voor leisure-invullingen. Met name de sterke en zeldzame belevingswaarde en beoogde thematiek dragen hier aan bij.

Dit geldt in het bijzonder voor evenementen. Als evenementenlocatie verenigt dit gebied twee waardevolle kwaliteiten: het is flexibel en multifunctioneel maar tegelijkertijd van zichzelf ook kleurrijk en karakteristiek.

Maar vooral voor leisurevoorzieningen die aansluiten bij en gebruik maken van de benoemde kwaliteiten

Samenvattend: het gebied leent zich beter voor het één dan voor het ander. Voor zowel leisure in brede zin als evenementen in het bijzonder geldt dat het gebied zich bij uitstek leent voor voorzieningen / activiteiten die:

- gebruik maken van het ongewone karakter en de sterke belevingswaarde / sfeer van de locatie;
- Veel ruimte vragen: grootschalig of extensief zijn;
- Een combinatie van binnen- en buitenruimtes verlangen;
- Iets met snelheid of grote objecten/machines/installaties doen;
- Nationaal en potentieel grensoverschrijdend bereik hebben.
- Aansluiting hebben bij de thematiek van auto's en techniek;

- De zakelijke en de particuliere markt verbinden;
- Primair autobereikbaarheid verlangen, of dermate groot zijn dat bijvoorbeeld collectief vervoer georganiseerd kan worden.

Daarmee is niet gezegd dat deze voorzieningen/activiteiten stuk voor stuk over al deze eigenschappen moeten beschikken, maar ze geven richting aan hetgeen passend is.

In de volgende paragrafen onderzoeken we de vraag- en aanbodzijde van de markt., voor zowel evenementen als overige leisurevoorzieningen, met een regionale en bovenregionale functie.

3.2 Vraagzijde: de consumentenmarkt in beeld

(1) Evenementenbezoekers vanuit de regio

Met behulp van de Respons Evenementenmonitor kunnen we een groot deel van de regionale evenementenmarkt in beeld brengen. Het gaat om de openbare publieksevenementen (beurzen, markten, concerten etc.) en openbare zakelijke evenementen (voornamelijk vakbeurzen), categorie A volgens de hiervoor beschreven Evenementenfamilie. Voor onze regionale analyse bekijken we zoals gezegd het gebied dat we Groot Twente noemen: de gemeenten ten oosten van Zwolle, Deventer en Zutphen (de 14 Twentse gemeenten plus de gemeenten Hardenberg, Ommen, Dalfsen, Raalte en Berkelland).

500.000 bezoekers van 68 grootschalige evenementen

In de regio Groot Twente vonden in 2013 68 grootschalige indoor evenementen plaats waar in totaal zo'n 500.000 bezoekers op afkwamen. Onder grootschalig indoor verstaan we: evenementen in een hal vanaf 1.500 m². Het accent lag op vakbeurzen (23 stuks, vooral in evenementenhal Hardenberg) en concerten (19x, vooral in Preston Palace Almelo en Go Planet Enschede). Het merendeel van deze evenementen (49 van de 68) had een regionaal bereik. Hiernaast werden er in Twente door bedrijven, verenigingen en privépersonen talrijke feesten, borrels en bijeenkomsten georganiseerd. Cijfers over de aantallen zijn niet beschikbaar.

De regio telde daarnaast 104 grootschalige 'outdoor' evenementen (vanaf 1.000 bezoekers) op buitenlocaties met in totaal ruim 3 miljoen bezoekers.

Automotive en techniek leeft

Uit de evenementenkalenders van 2013 en 2014 leiden we af dat automotive en techniek als thematiek voor evenementen leeft en op publiek kan rekenen. We noteren de volgende evenementen:

- Conrad Euregio Rally en Twente Rallysprint (Industrieterrein Twentekanaal Hengelo / Het Rutbeek), respectievelijk ca. 40.000 en 50.000 bezoekers in 2013;
- Internationale Oldtimerdag Twente (Evenemententerrein Tilligte), 9.600 bezoekers in 2013;
- Hexelse Truck Tour (Almelo, bedrijvenpark Twente), 5.000 bezoekers in 2013;
- Truckersdag Hardenberg (centrum Hardenberg), 6.000 bezoekers in 2013;

- Trekkertrek & Rommelcross (Hardenberg, evenemententerrein Hoo-geveensweg), 8.000 bezoekers in 2013;
- Diverse vakbeurzen en enkele consumentenbeurzen in Evenementenhal Hardenberg in 2013 en 2014: Auto Professioneel en Schadeherstel Vakbeurs (17.600 bezoekers in 2013), Camperbeurs Hardenberg (5.000 bezoekers in 2013), Elektro Vakbeurs (10.800), Infra Relatiedagen (20.000), Installatie Vakbeurs (6.000), METAVAK (15.800), Transport Compleet (16.000 in 2014).

(2) Evenementenbezoekers van grote afstand: Randstad-Ruhr

Landelijk trekt de evenementenmarkt aan

Landelijk beweegt de evenementenmarkt mee met de conjunctuur. Ze is de laatste jaren in Nederland grosso modo gekrompen, maar de verwachtingen voor 2014 zijn goed, zo blijkt uit de branchebarometer van de CLC-VECTA⁴ uit 2013. 55% Van de ondervraagde evenementenorganisatoren verwacht dat het aantal evenementen / producties waarbij ze betrokken zijn in 2014 zal stijgen ten opzichte van afgelopen jaar. Daarvan verwacht 5% een stijging van meer dan 10%.

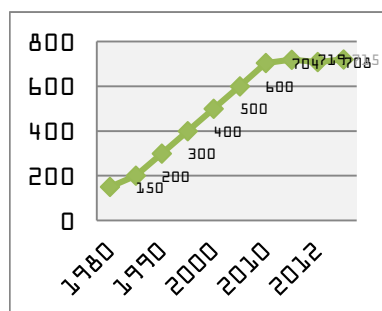
Die positieve verwachtingen zien we ook in de 8ste EventMonitor van Eventplanner.nl⁵: 96% van de bedrijven verwacht dat hun budgeten voor evenementen de komende 6 maanden zullen stijgen of op zijn minst gelijk zullen blijven. Het vertrouwen in de markt stijgt en de crisis lijkt achter de rug.

Festivalmarkt sterk dynamisch

Om veel bezoekers van buiten de eigen regio aan te kunnen trekken is het belangrijk om programma's te bieden waarvoor consumenten bereid zijn tot 2 uur te reizen. Dit kunnen hele specifieke niche-programma's zijn of zeer attractieve grootschalige (meerdaagse) programma's. Voorbeelden van die laatste categorie zijn meerdaagse multidisciplinaire culturele festivals zoals Lowlands in Biddinghuizen, Oerol op Terschelling en de Zwarte Cross in Lievelede.

De Nederlandse festivalmarkt is de afgelopen decennia sterk opgekomen. In 2012 telde Nederland 708 kunst- en cultuurfestivals met meer dan 3.000 bezoeken, vijf keer zo veel als dertig jaar geleden (bron: Respons, 2014). Met name het aantal muziekfestivals groeide enorm (nu 514). "De discotheken in de stad lopen leeg omdat feestgangers steeds vaker op al die festivals te vinden zijn", zo klinkt het in de media⁶. Van deze festivals heeft 31% een nationaal belang, 4% een internationaal belang. Het merendeel (54%) heeft regionaal belang⁷. De Nederlandse markt van kunst- en cultuurfestivals met (ten minste) een nationaal bereik omvat dus 248 festivals (bron: Respons, 2014).

Figuur 2: Ontwikkeling festivalmarkt sinds 1980 (bron: Festivalmonitor Respons 2013)

⁴ Brancheorganisatie voor Beurzen, congressen, vergaderen, beurzen, entertainment en incentives.

⁵ Vakblad voor de eventsector

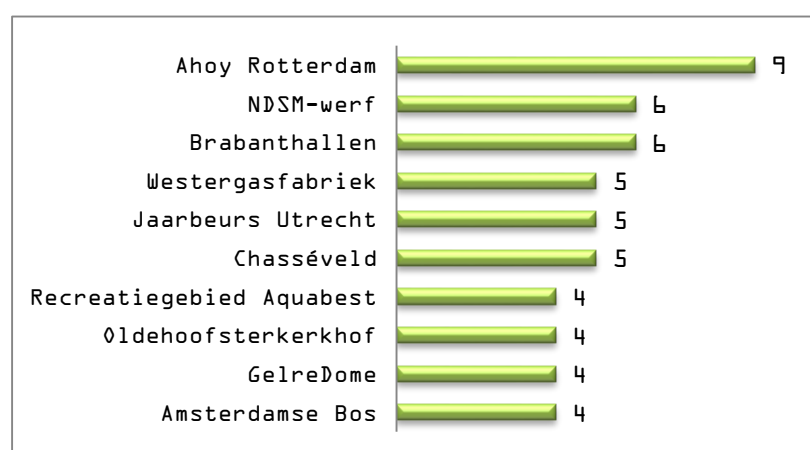
⁶ 'Minder bezoekers in disco door alle festivals', ATV 26 september 2013

⁷ Wanneer ten minste 10% van de bezoekers afkomstig is van buiten de regio, spreken we van een festival met een nationaal belang. Het gebied binnen een straal van 33 kilometer van het festival wordt daarbij als 'de regio' beschouwd.

Toch stagneert de sterke groei van festivals de laatste jaren en vertoont 2012 voor het eerst een lichte daling in het aantal festivals (bron: Respons, 2014). Het lijkt erop alsof de markt is verzadigd. Dat wil niet zeggen dat er in festivalmarkt geen ruimte is voor nieuwe partijen, evenementen en locaties. Integendeel, de markt is sterk dynamisch. Partijen zijn voortdurend op zoek naar nieuwe locaties en concepten, om aansluiting te vinden bij het – kritische – publiek dat steeds weer nieuwe belevenissen zoekt.

Wat betreft festivallocaties is er sprake van een sterke differentiatie. De 708 festivals in 2012 vonden plaats op 443 verschillende accommodaties, variërend van evenementenhallen en – terreinen tot parken, recreatiegebieden, bungalowparken en poppodia. Ook in de top 10 van festivallocaties van 2012 zien we deze mix van locatietypen terug.

Figuur 3: Top 10 van festivallocaties in 2012 (bron: Festivalmonitor Respons, 2013)

Q-Base van de Nederlandse organisator Q-Dance/ID&T op een voormalige Duitse luchtmachtbasis

Geografische spreiding festival 2012 (Bron: Respons)

Provincie	Aantal festivals
Noord-Holland	135
Zuid-Holland	125
Noord-Brabant	107
Gelderland	84
Utrecht	63
Overijssel	56
Limburg	44
Friesland	24
Groningen	15
Flevoland	14
Drenthe	13
Zeeland	12
Landelijk	7

Niet alledaagse festivalterreinen zijn in

Uit een onderzoek onder organisatoren van festivals en publieksevenementen (Eventbranche.nl, november 2013) komt de trend van 'nieuwe, niet-alledaagse locaties buiten de Randstad' naar voren: "Een aantal organisatoren sprak over de grote trek uit de Randstad. Het overvolle evenementenlandschap in de grote steden deed dan ook een paar evenementen omvallen, maar het is meer dan een trek naar de festivals en evenementen in de 'provincie'. Wat organisatoren vooral noemen als ontwikkeling is de zoektocht naar niet alledaagse festivalterreinen. Er ontstaan steeds meer initiatieven op onbekende en nieuwe locaties. Terrein binnen de stadsgrenzen, nieuwe outdoorlocaties, vliegvelden, historische locaties en andere creatieve oplossingen zorgen voor extra beleving."

In het verlengde daarvan (en in datzelfde onderzoek) wordt geconstateerd dat consumenten steeds vaker bereid zijn om langere afstanden af te leggen voor festivals: "Een aantal evenementen en festivals is uitgegroeid tot heuse internationale ontmoetingsplekken. Over de hele wereld komen festivalgangers voor het concept van een bepaald evenement ingevlogen." Een festival dat beide trends – meer geografische spreiding en de locatie als wezenlijk onderdeel van het concept – heel duidelijk belichaamt is 'Into the great wide open' op Vlieland.

Publieksbeurzen: ook toename aantal unieke locaties

In tegenstelling tot de festivalmarkt, die in omvang lijkt te stabiliseren, trekt de markt van beurzen juist weer aan (cijfers 2013, Respons Beurzenmonitor). In 2013 telde Nederland 587 vak- en publieksbeurzen op 147 verschillende locaties, waaronder 99 binnenlocaties en 48 buitenlocaties. Ook hier valt op dat het totaal aantal unieke locaties blijft toenemen. Dat geldt met name voor de publieksbeurzen. Traditionele congreslocaties zijn nog steeds de grootste categorie, maar het aantal niet-reguliere accommodaties (kerken, winkelcentra, musea) neemt toe.

Semipermanente attracties

Wat betreft publieksevenementen op bijzondere locaties constateren we daarnaast dat musicals en theaterproducties zich kunnen ontwikkelen tot semipermanente attracties zodra zij beschikken over een eigen gebouw of locatie. Dit kan een karakteristieke locatie zijn die past bij de productie. Een voorbeeld hiervan is de musical Soldaat van Oranje, die al jaren in de TheaterHangar op het voormalige vliegveld Valkenburg bij Katwijk staat, en het onlangs geopende Theater Amsterdam dat de komende jaren ruimte moet gaan bieden aan een theaterstuk over Anne Frank.

Trends in congressen en zakelijke ontmoetingen

De markt van congressen en zakelijke ontmoetingen valt buiten de Respons evenementenmonitor en we hebben hierover ook geen andere cijfers. Wel zien we een aantal duidelijke en voor Oostkamp/De Strip interessante trends in de markt (o.b.v. eigen expertise en trendanalyses op platforms als Congreswereld.nl en Eventbranche.nl):

- Er is steeds meer vraag naar informele, openbare locaties waarbij ruimte is voor (toevallige) ontmoetingen en waarbij aan een netwerk / community kan worden gebouwd. Het aanbod van een evenementenlocatie als onderdeel van een bedrijvencluster/innovatiecampus met een publieksfunctie past daar goed in.
- Het 'eventcongres' is in opkomst. Congressen schuiven meer en meer de kant op van evenementen. Sfeer, beleving, branding en verschillende vormen van interactie worden belangrijker. Wat daarbij ook speelt: deelnemers / bezoekers willen niet langer alleen toeschouwer zijn, maar actief deelnemen en beleven, het event maken. De combinatie van leisure en bedrijvigheid, en het 'playground-karakter' van Oostkamp en De Strip bieden in dit licht veel kansen.
- Over het algemeen geldt dat 'innovatief en creatief' voor een steeds groter deel van de markt van belang zijn: een gewone meeting volstaat niet meer. Het niet-alledaagse decor van de Oostkamp en De Strip is wat dit betreft een aanmerkelijke pre.

Dit betekent niet dat de vraag naar 'traditionele' congreslocaties, met goede functionele kwaliteiten (praktische ruimten in alle maten, goede bereikbaarheid, full-service formule) verdwijnt. Nog altijd hebben zij het grootste aandeel in de markt.

(3) Bezoek aan overige leisurevoorzieningen vanuit de regio

Het voert te ver om hier de regionale vraag naar recreatieve voorzieningen in beeld te brengen. Zoals gezegd beperken wij ons tot (de vraag naar) invullingen die passen bij één of meer kenmerken van het gebied: buiten de stad, grootschalig of ruimte-extensief, aansluitend op het thema automotieve/techniek of gekoppeld aan de kwaliteiten van het specifieke erfgoed.

In dat licht constateren wij de volgende zaken:

- De behoefte aan beleving en authenticiteit en bijzondere plekken, zoals we die in de evenementenmarkt zien, is ook van toepassing op de rest van de leisuremarkt (de 'overige' voorzieningen).
- Wandelen en fietsen is een groeimarkt, in het bijzonder in Twente. Routegebonden recreatie is de afgelopen jaren sterk toegenomen in populariteit. Het is bovendien een activiteit die zeer populair is onder 50+-ers, een groeiende groep in Twente. Met andere woorden: het buitengebied zal de komende jaren steeds intensiever gebruikt worden. Daarmee groeit ook de vraag naar recreatieve voorzieningen in het buitengebied.
- Uit een inventarisatie van 'elkweervoorzieningen' in Noordoost-Twente⁸ blijkt dat het aanbod in dit deel van Twente vooral bestaat uit kleinschalige voorzieningen waar mensen zich hooguit enkele uren kunnen vermaken. Daarbij hebben veel van deze voorzieningen een traditioneel karakter (kaarsen maken, demonstratie klompen uit hout snijden). En: de activiteiten die er zijn, zijn maar beperkt toegankelijk (enkele dagen per week geopend, alleen op afspraak of met een groep te bezoeken). Met andere woorden: we veronderstellen een zekere marktlacune als het gaat om voorzieningen van enige omvang en met een hedendaags/vernieuwend karakter in het buitengebied ten noorden van Enschede. In deze analyse viel ook op dat de relatie tussen stad (Netwerkstad) en land (Noordoost-Twente) heel beperkt is, als het gaat om recreatie. Oostkamp en De Strip kunnen, als voorpost van stad, daarin als recreatieve schakel fungeren.

(4) Bezoek aan overige leisure vanuit de regio-Randstad Ruhr

Bij overige leisure met een bovenregionale functie op Oostkamp / De Strip denken wij in de eerste plaats aan een dagattractie binnen de thematiek van automotieve en techniek. De dagattractie is zo onderscheidend dat deze bezoekers van ver buiten de regio trekt.

⁸ Door Bureau BUITEN i.s.m. Eelerwoude uitgevoerd in opdracht van de provincie Overijssel (oktober 2013)

Prij concurrentie en verdringingsmarkt

In zijn 'Thema-update Dagattracties' (september 2011) constateert de Rabobank een lastige markt voor de dagattracties. Het aantal attracties is in Nederland toegenomen, de vrije tijd van de Nederlander is afgenomen. De Rabobank schrijft: "Met meer aanbod en minder vraag is het niet verwonderlijk dat de concurrentie toeneemt. De dagrecreatieve branche ontpopt zich tot een verdringingsmarkt waarbij verschillende attracties vechten om de gunst van de consument. Een strijd die vaak wordt gevoerd op prijs. Inmiddels is de vraag in de branche niet meer óf er korting wordt gegeven, maar hoeveel korting er wordt gegeven". Attracties moeten zorgen onderscheidend te zijn en steeds weer te zorgen voor belevenissen. Toch constateert de Rabobank dat de markt nog zeker perspectief biedt voor bedrijven die beschikken over een goede strategie en professioneel management. Deze bedrijven hebben: "een duidelijke positionering, weten wat hun doelgroep belangrijk vindt, maken bewuste keuzes in het voeren van acties, gaan goed om met internet en social media, hebben een beleid in het geven van kortingen, kennen hun kostprijs en hebben aandacht voor sturen op omzet, beheersen van kosten, rendement en productiviteit.

Wij ondersteunen de analyse van de Rabobank. Desondanks zien we kansen en potentieel publiek voor een 'stoere attractie' op Oostkamp of De Strip, waarin snelheid en techniek een rol speelt. Een dergelijke attractie bestaat nog niet in Nederland en zou zowel Nederlands als Duits publiek moeten aanspreken. In Europa zijn er wel dergelijke attracties, zoals Diggerland in Engeland: een attractie waarbij bezoekers zelf graafmachines kunnen bedienen. "Toys for Boys".

Net als bij de bovenregionale markt voor evenementen geldt hier dat bezoekers alleen komen bij een unieke en onderscheidende attractie, ofwel doordat er een nichemarkt van liefhebbers wordt bediend, ofwel doordat het park erg veel te bieden heeft. Alleen de grote attractieparken in Nederland trekken bezoekers uit het hele land. Voor kleinere attractieparken is de afstand die bezoekers bereid zijn af te leggen aanzienlijk kleiner. Volgens het Continu Vrije Tijds Onderzoek (CVTO) 2009 van NBTC-NIPO is de gemiddeld afgelegde afstand naar een attractiepark 67 kilometer. 50% van de bezoekers legt minder dan 50 km af.

3.3 Aanbodzijde: het (concurrerende) aanbod in beeld

(1) Evenementlocaties gericht op de regionale markt

We maken in het aanbod van evenementenlocaties een tweedeling:

1. *Voornamelijk functioneel.* Locaties die een functionele, professionele, zakelijke / full service en goed bereikbare (liefst multimodaal ontsloten) locatie bieden. Het draait om functionele eisen. De evenementen worden er snel opgebouwd en weer afgebroken, er zijn professionele keukens en cateraars aanwezig, er zijn ruimtes voor pers, kleedruimtes voor artiesten, et cetera. De sfeer is neutraal en wordt bepaald door het evenement zelf. De bereikbaarheid is optimaal, zo mogelijk ook met openbaar vervoer.
2. *Sfeerlocaties.* Locaties in een bijzondere of sfeervolle omgeving. De locatie bepaalt altijd mede de sfeer van het evenement en het evenement moet zich voegen in de, zorgvuldig gekozen, omgeving. Hierbij denken wij aan (industriële) erfgoed en buitenlocaties.

Vanzelfsprekend bestaan er ook combinaties van type 1 en 2.

We constateren dat de regio⁹ goed is voorzien in de eerste categorie, met locaties en voorzieningen voor grootschalige popconcerten, publieksbeurzen, vakbeurzen en netwerkborrels.

Binnen de regio zijn er vier grote functionele evenementenlocaties die gezamenlijk deze markt bedienen (zie nadere typering in bijlage 3):

- Evenementenhal Hardenberg: multifunctionele evenementenlocatie, 40.000 m², zakelijke en particuliere markt, accent op vakbeurzen, gedeeltelijk Twentse markt.
- Preston Palace, Almelo: popconcerten tot 2.500 personen.
- Go Planet Expo Hall, Enschede: multifunctionele evenementenlocatie, 7.000 m², zakelijke en particuliere markt, accent op grootschalig entertainment, functioneel, full service en goed bereikbaar.
- Twentehallen Enschede: multifunctionele evenementenlocatie, 5.500 m², accent op hobbybeurzen en vlooiemarkten (functioneel en betaalbaar).

We constateren dat deze accommodaties onderdak bieden aan zakelijk/publieksevenementen met een (overwegend) regionaal bereik.

We constateren, op basis van de overzichten van Respons, ook dat er bij deze locaties géén ondercapaciteit is in de zin van overvolle evenementenagenda's. (zie ook bijlage 4, 5 en 6).

In de categorie 'sfeerlocaties' voor evenementen is de spoeling in Twente dunner. Alleen de locatie Hazemeijer Hengelo, een voormalige fabriek van elektrische apparaten, kunnen wij als vaste evenementenlocatie in deze categorie plaatsen.

⁹ De 14 Twentse gemeenten plus Hardenberg, Ommen, Dalfsen, Raalte en Berkeland

Al met al constateren wij dat het regionale aanbod van grotere evenementenlocaties niet uitblinkt in:

- bijzondere erfgoedlocaties
- sfeerlocaties met een sterk eigen en authentiek karakter.

Ook zijn er in Twente nog geen evenementenlocaties die zich specifiek richten op het automotive thema, ondanks dat er redelijk wat van dit soort evenementen zijn en de automotive sector ook op andere manieren zichtbaar en aanwezig is (TU Twente, solar team, Vredestein banden, Nijverdal Ten Cate).

(2) Evenementenlocaties gericht op de nationale en grensoverschrijdende markt

Twente heeft vrijwel geen evenementenlocaties die zich richten op de nationale en internationale markt, laat staan bijzondere erfgoedlocaties die dat doen. Geografisch gezien is Twente in die zin een blinde vlek tussen Randstad en Ruhrgebied. Dit neemt niet weg dat beide gebieden, Randstad en Ruhr wel beschikken over grote (erfgoed)locaties en industriële hallen geschikt voor grote (inter)nationale evenementen. Overigens hoeft, in het kader van de ladder voor duurzame verstedelijking alleen gekeken te worden naar het aanbod in de regio Twente.

Stad	Eventlocatie	Reistijd (min)	Grootte
Essen	Zollverein	75	15 verschillende hallen/locaties op het terrein van een oude mijn met hoogoven
Duisburg Nord	Landschaftspark	66	13 verschillende hallen/locaties op het terrein van een oude hoogoven, zowel binnen als buiten (200 hectare)
Oberhausen	Gasometer	70	7.000 m2 over verschillende verdiepingen in een enorme voormalige gashouder van meer dan 100 meter hoog met veel beeldende kunst projecten
Bochum	Jahrhunderthalle	83	Grote industriële hal met 10.342 m2 verdeeld over verschillende ruimten
Osnabrück	Münster Osnabrück Flughafen	60	Beurslocatie met veel automotive events, auto-shows, maar geen karaktervolle locatie 3.760 m2 over drie hallen, 30.000 m2 buiten als "actieruimte" en 10 conferentiezalen
Amsterdam	NDSM-terrein	110	Combinatie binnen- en buitenruimten met diverse dance en multidisciplinaire kunst-evenementen en beurzen/manifestaties
Rotterdam	RDM met Onderzeebootloods	130	Onderzeebootloods 5.000 m2, satelliet van Boijmans van Beuningen voor beeldende kunstprojecten en bijzondere voorstellingen
Katwijk	Theaterhangar	120	Hangar van binnen omgebouwd tot decor met draaiend podium in het midden

Het bijzondere van de locatie Strip/Oostkamp in Twente is:

- de combinatie van grote binnen- en buitenruimte;
- de bijzonder grote hal (hangar) met vrije overspanning van 7.000 m²;
- het luchthavenkarakter;
- de mogelijkheid om, met de Strip, en de aanverwante bedrijven aan te sluiten op het automotive thema.

In die zin kan de locatie gezien worden als een aanvulling op het aanbod in het Ruhrgebied en de Randstad.

(3) Overige leisurevoorziening: regionaal verzorgend

Middels een quick scan¹⁰ hebben we (zoveel mogelijk) voorzieningen in beeld gebracht die:

- Een regionaal verzorgende functie hebben en vanwege hun omvang of karakter in het buitengebied (of aan stadsranden) gesitueerd zijn;
- En/of die raakvlakken hebben met de thematiek van 'toys for boys' (lasergamen, quadrijden, techniek, outdoor etc.).

We komen daarbij tot het volgende overzicht:

- Openluchtmuseum, Ootmarsum;
- Snowise, Deurningen;
- Zoo labyrinth, Boekelo;
- Museum Buurtspoorweg, Haaksbergen;
- De Waarbeek, Hengelo;
- Kids City, Borne;
- Recreatiepark het Hulsbeek, Oldenzaal (karting, quadrijden, outdoor lasergame, paintball, mountainbiken) met het Outdoor Challenge Park (buitensport) en het Avatarz Nature Park (klimbos);
- Het Rutbeek, Enschede (duiken, flyboarden, fietsen, kanoën/zeilen, klimmen, mountainbiken, paintball, schaatsen, skiën, surfen, vliegen, wandelen, waterskiën/wakeboarden, zwemmen)
- In ontwikkeling en net buiten Twente: Exploratorium Aarde in Holten.
- Kartplaza Actionworld, Nijverdal (karten, bowling, lasergames, paintball, Virtual Sports, Klim & Adventurepark);
- Lasergame / De Tapperij, Hengelo;
- Outdoor Paintball Twente, Hengelo (paintball, buggytour);
- Twents Techniekmuseum HEIM;
- Functies Go Planet Boulevard: multiplex bioscoop 2.500 zitplaatsen, duiktoren, bowlingbanen (14x), poolcenter, Monkey Town indoor speelparadijs, kartbaan.

Wat valt op?

Het aanbod is niet gering. Veel voorzieningen zijn gericht op familievertier, dit is sterk vertegenwoordigd. Ook het aantal sportieve / outdoor attracties is op het eerste oog niet gering.

Wellicht liggen er mogelijkheden in de combinatie van techniek (regionale trots), erfgoed (plekken met een verhaal) en 'stoere' activiteiten (outdoor/snelheid), die combinatie wordt nu nog nergens gemaakt. Met laag-

¹⁰ eigen kennis, beleeftwente.nl, telefonisch contact met het Twents Bureau voor Toerisme

drempelige voorzieningen (niet alleen op afspraak/ met groepen te bezoeken) zou op deze plek een zekere verbinding tussen het stedelijk en het buitengebied kunnen worden gerealiseerd. In die richting ligt mogelijk een aanvulling op de huidige markt van regionaal verzorgende recreatie.

(4) Overige leisurevoorzieningen bovenregionaal verzorgend

Twente heeft, met uitzondering van De Grolsch Veste en een aantal kunst- en cultuurvoorzieningen geen bovenregionaal verzorgende permanente leisurevoorzieningen. Zowel een stadion als de culturele voorzieningen zijn heel iets anders dan het type leisurevoorzieningen dat eventueel mogelijk wordt gemaakt in De Strip en Oostkamp.

Buiten Twente is wel sprake van mogelijk concurrerende overige leisure met dezelfde thematiek en een bovenregionaal bereik, maar dit valt buiten de beoordeling van de 'ladder' omdat zij buiten de regio liggen. Het gaat bijvoorbeeld om:

- Automotive Campus Helmond (geen publieksevents, wel brandpunt zakelijke markt en ontmoetingen);
- RDW-terrein Lelystad (ANWB test- en trainingcircuit, locatie van Autoweek Live);
- Autotron Rosmalen (evenementenlocatie, bijvoorbeeld Porsche Fest);
- De Racecircuits in Zandvoort en Assen;
- Het Euro circuit Valkenswaard;
- Thematische ontwikkeling Binckhorst Den Haag.

3.4 Confrontatie vraag en aanbod

Onderstaand benoemen we voor ieder deelsegment welke conclusies we op basis van onze vraag- en aanbodanalyse kunnen trekken.

(1) Evenementen regionaal verzorgend

- Er is regionaal een serieuze markt voor grootschalige openbare evenementen, op zowel binnen- als buitenlocaties, zo blijkt uit het aantal evenementen en de bezoekersaantallen: 68 evenementen en 500.000 bezoekers op binnenlocaties, 104 evenementen en ruim 3 miljoen bezoekers op buitenlocaties.
- Op de bestaande evenementenlocaties lijkt geen sprake van ondercapaciteit en overvolle agenda's. Wij zien dus geen aanleiding voor een 'meer van hetzelfde'.
- Wel zien we enige aanleiding voor een verbreding van het bestaande aanbod. Landelijk is er sprake van een toenemende vraag naar sfeervolle locaties met een sterke belevingswaarde en 'plekken met een verhaal', voor zowel congressen en vakbeurzen als publieksevenementen. Er is geen reden om aan te nemen dat deze ontwikkeling zich niet in de regio Twente voordoet. Tegelijkertijd is de keuze in de regio, met uitsluitend Hazemeijer Hengelo als professionele aanbieder en locatie van enige omvang, beperkt. Oostkamp/De Strip is met haar specifieke luchthavenkarakter, unieke gebouwen, ruimere opzet en lan-

delijke ligging een nieuwe en unieke toevoeging die tegemoet komt aan een specifieke behoefte aan sfeervolle locaties.

- Oostkamp/De Strip heeft daarnaast de kwaliteiten om ook het particuliere segment (van feesten en partijen, bruiloften) aan te spreken, een markt waar de grotere evenementenlocaties (Go Planet, Twentehallen, Evenementenhal Hardenberg) zich niet sterk in bewegen.
- Daarnaast kan Oostkamp/De Strip haar eigen markt creëren door een ontmoetingsplek / logische locatie voor congressen en vakbeurzen in de automotive/technische sector te worden. Voor een deel vindt dit soort evenementen al in de regio plaats (vakbeurzen automotive/infra/techniek in Evenementenhal Hardenberg), maar de combinatie met een bedrijvencluster biedt nieuwe mogelijkheden.

(2) Evenementen bovenregionaal verzorgend

- Hoewel we regionaal enkele mogelijkheden zien, ligt het bestaansrecht van Oostkamp/De Strip als evenementenlocatie vooral in de bovenregionaal verzorgende functie. Het gebied ten oosten van Zwolle, Deventer en Zutphen heeft nog geen locatie waar regelmatig evenementen met (inter)nationaal bereik plaatsvinden. Terwijl het succes van een dergelijke voorziening in deze contreien, tussen Randstad en Ruhr en met miljoenen inwoners binnen twee uur rijden, zeker denkbaar is.
- Oostkamp/De Strip is bij uitstek geschikt voor meerdaagse, multidisciplinaire festivals die gecombineerd worden met kort verblijf. De festivalmarkt is weliswaar 'druk bevolkt' en niet langer groeiende, maar dankzij continue dynamiek, toenemende differentiatie en sterkere geografische spreiding zijn er zeker kansen voor een locatie als deze.
- Daarbij kan Oostkamp/De Strip, in het licht van trends en ontwikkelingen, positief worden beoordeeld, en niet alleen voor festivals, maar ook voor publieksbeurzen en zakelijke congressen. De locatie is 'helemaal van deze tijd' als we kijken naar het vervagende onderscheid tussen zakelijke en publieke functies en plekken, en de behoefte aan multifunctionele locaties met een herkenbare kleur. En: Oostkamp/De Strip nodigt met haar bijzondere verschijningsvorm en tot de verbeelding sprekende voormalige functie uit tot origineel gebruik en nieuwe concepten. Het kan, met andere woorden, een inspiratiebron zijn voor ondernemers in de evenementen/recreatiebranche, en een drijvende kracht in het 'maken van nieuwe markt'.
- Er komen in Nederland en Duitsland steeds meer inspirerende erfgoedlocaties tot ontwikkeling. In Oostkamp en De Strip zien we een interessante stapeling van zeldzame kwaliteiten: een enorme, vrijstaande hal, grote binnen- en buitenruimtes, zeer veel parkeerruimte, onderscheidende thematiek (auto's, techniek, playground, toys for boys). Deze combinatie van eigenschappen is, met andere woorden, een aanvulling op het bestaande palet.
- Resumé: er is een sprake van een bezoekersmarkt die kan worden aangesproken, mits er vanaf dag één sterk wordt ingezet op het benutten van dat wat onderscheidend is en een uitkiende storytelling.

(3) Overige leisure regionaal verzorgend

Wij verwachten in dit segment een beperkte behoefte. Kijkend naar 'permanente' leisurevoorzieningen die aansluiten bij het thema en de locatie constateren wij dat er nu al relatief veel aanbod is gericht op gezinnen met kinderen, maar dat ook het sportieve en 'stoere' segment al behoorlijk wordt bediend. Wel zien we voorzichtig mogelijkheden voor voorzieningen die techniek, erfgoed en stoere activiteiten in een concept combineren, laagdrempelig zijn (in termen van openingstijden e.d.) en een verbinding maken tussen stedelijk en landelijk gebied.

(4) Overige leisure bovenregionaal

Ook hier is sprake van een bezoekersmarkt die kan worden aangesproken, ook al is er in Nederland sprake van een verdringsmarkt op het gebied van dagattracties. Het komt er dus op aan om met een uniek en aansprekend concept te komen dat mensen van grote afstand weet te trekken. Het gebied kan misschien inspelen op een latente behoefte aan een 'stoere' dagattractie op het gebied van techniek en/of snelheid, zoals deze wel bestaan in Engeland en Duitsland.

3.5 Omgaan met leegstand

De nieuwe ministeriële handreiking bij de Ladder voor duurzame verstedelijking (nov 2013) vraagt om bijzondere aandacht voor het aspect van leegstand. Daarbij zijn drie vragen belangrijk:

- Kan de aangetoonde regionale behoefte worden opgevangen op leegstaande locaties in de bestaande voorraad?
- Zo nee, kunnen de voorgenomen ruimtelijke plannen leiden tot (structurele) leegstand elders?
- Zo ja, wat wordt er gedaan aan het oplossen van die leegstand?

Vooropgesteld: de nieuwe invulling van Oostkamp en De Strip is voor een groot deel ingegeven door de behoefte om waardevolle, bestaande gebouwen een betekenisvolle nieuwe functie te geven. In feite gaat het hier juist om een oplossing voor leegstaand vastgoed.

De Strip en de Hangar zijn uniek in de regio en wij hebben een specifieke behoefte beschreven die toegesneden is op de locatie, de sfeer, de gebouwen en het thema. Deze behoefte kan daardoor eigenlijk niet elders worden geacommodeerd vanwege het feit dat er nergens in Twente een dergelijke locatie beschikbaar is.

Dat neemt niet weg dat de vraag of de beoogde nieuwe functies in dit gebied op andere plekken tot leegstand kunnen leiden, relevant blijft.

Wij maken een voorzichtige¹¹ inschatting dat de nieuwe evenementenfunctie enige impact op bestaande voorzieningen zal hebben, maar dat van structurele leegstand als gevolg van de invulling van Oostkamp en De Strip geen sprake zal zijn.

¹¹ Voorzichtig omdat slechts beperkte gegevens beschikbaar zijn over de exploitatie van de evenementenlocaties in de regio.

Het is aannemelijk te denken dat een klein deel van de regionale evenementen (zakelijk en publieks-), dat nu plaatsvindt in Go Planet, Twentehallen, Evenementenhal Hardenberg of Hazemeijer Hengelo, zich zal verplaatsen naar Oostkamp/De Strip.

In de Evenementenhal in Hardenberg vindt bijvoorbeeld een flink aantal technische en automotive vakbeurzen plaats. Wanneer De Strip erin slaagt een echt automotive cluster te realiseren, zal een deel van deze vakbeurzen het mogelijk interessant vinden om te 'verhuizen'. Maar de exploitatie van deze evenementenhal in Hardenberg is daarvan slechts zeer ten dele afhankelijk (zie bijlage 3).

Oostkamp/De Strip is, zoals eerder betoogd, vooral complementair op het bestaande aanbod van evenementenlocaties. Oostkamp/De Strip voorziet duidelijk in een andere, en bovendien groeiende behoefte aan sfeer, karakter en verhaal.

Dat dergelijke voorzieningen (traditioneel en 'nieuwe (erfgoed)locaties') goed naast elkaar kunnen bestaan, en dat met die laatste dus in een ander (groeiend) marktsegment wordt voorzien, blijkt ook uit andere steden, waar vergelijkbare typen accommodaties hun intrede hebben gedaan. Zonder e.e.a. met cijfers te onderbouwen en harde bewijzen te leveren, delen wij enkele observaties. In Eindhoven is op Strijp-S het Klokgebouw erbij gekomen. Afgezien van de invloed die de crisisjaren hebben gehad, heeft Beursgebouw Eindhoven geen last van de nieuwe concurrent. In Amsterdam zien we dat locaties als de Westergasfabriek en de Kromhouthal wel wat kleinere beurzen 'weghalen' bij de RAI, maar het effect hiervan op de exploitatie van de RAI is zeer bescheiden. Een zelfde ontwikkeling zien we in Rotterdam waar de Van Nellefabriek en de Onderzeebootloods een paar titels op de agenda hebben staan die ook in Ahoy plaats kunnen vinden, waarbij het vooral gaat om congressen. In Den Bosch had de ontwikkeling van de Verkadefabriek invloed kunnen hebben op de Brabanthallen/1931. Maar door de invulling met cultuur, lijken beide complexen elkaar aan te vullen.

Het bovenstaande gaat vooral over leegstand binnen de evenementenmarkt. Het is echter moeilijk om op voorhand een inschatting te geven van de – ongewenste - leegstand die zou kunnen ontstaan als gevolg van mogelijke leisurefuncties die in De Strip en Oostkamp worden gevestigd. Daarvoor zouden wij eerst moeten weten om welke functies het precies gaat en in welke omvang en dat is op dit moment nog niet bekend. Het begrip 'leisure' met al zijn deelmarkten biedt daarvoor onvoldoende houvast, zoals aangegeven in paragraaf 2.2. Wel is de kans op ongewenste leegstand bij de realisatie van 'meer van hetzelfde' over het algemeen groter dan bij realisatie van nieuwe concepten en invullingen.

4. TREDE 2 EN 3

* Bestaand stedelijk gebied of niet?

De gemeente is er steeds vanuit gegaan dat Oostkamp en de Strip vallen onder bestaande stedelijk gebied. Indien dit het geval is (en dit wordt niet met succes aangevochten), dan is het doorlopen van Trede 2 en 3 van de Ladder niet verder nodig. Mocht de ligging in 'bestaand stedelijk gebied' met succes worden aangevochten dan moeten deze treden wel worden doorlopen.

De Ladder voor duurzame verstedelijking zegt het volgende over de term 'bestaand stedelijk gebied':

"De ruimtevraag moet bij voorkeur worden opgevangen in het bestaand stedelijk gebied. Het zal nodig zijn om op basis van de gebiedspecifieke situatie te bepalen wat ervaren wordt als stedelijk gebied. In het algemeen kan het bestaande stedelijk gebied worden gedefinieerd als het bestaand stedenbouwkundig samenstel van bebouwing ten behoeve van wonen, dienstverlening, bedrijvigheid, detailhandel of horeca, alsmede de daarbij behorende openbare of sociaal culturele voorzieningen, stedelijk groen en infrastructuur. Sommige provincies hebben in een verordening ruimte de afbakening van het bestaand stedelijk gebied in woord en/of kaartbeeld vastgelegd."

4.1 Trede 2: kan behoefte worden geacommodeerd binnen bestaand stedelijk gebied?

Nadat de behoefte van de betreffende invullingen is aangetoond dient te worden aangetoond dat de betreffende invulling niet ook binnen de grenzen van het bestaande stedelijk gebied* kan worden opgelost. Aan min of meer zelfstandige leisurefuncties die net zo goed of beter passen binnen het bestaand stedelijk gebied mag het bestemmingsplan volgens de logica van de ladder buiten bestaand stedelijk gebied geen ruimte bieden.

Onderzoek naar het al dan niet gelegen zijn in bestaand stedelijk gebied behoort niet tot de scope van dit rapport. De gemeente is er steeds vanuit gegaan dat Oostkamp en de Strip vallen onder bestaand stedelijk gebied. Echter, stel dat niet kan worden vastgesteld dat het gebied binnen bestaand stedelijk gebied ligt, dan moeten er, volgens de logica van de ladder, extra onderbouwingen worden geleverd die aantonen dat e.e.a. niet net zo goed binnen het bestaand stedelijk gebied kan plaatsvinden.

Als we de redenering omdraaien: stel dat met succes wordt aangetoond dat het gebied buiten bestaand stedelijk gebied ligt, dan betekent dit dat het bestemmingsplan alleen ruimte mag bieden aan functies die:

- door hun maat of schaal (zowel binnen als buiten) geen plek kunnen vinden in bestaand stedelijk gebied;
- specifiek gebruik maken van het authentieke eigen karakter en sfeer van de locatie (de specifieke eigenheid van de locatie is niet ergens anders te vinden);
- niet zelfstandig kunnen functioneren, maar een onderdeel zijn van een grotere functie dat voldoet aan tenminste één van de twee bovenstaande criteria.

Nogmaals, wij hebben dit niet onderzocht, maar bij een gebied dat buiten de bestaande stad ligt scoren de volgende leisure-invullingen slecht op trede twee: **Nieuwe** gebouwen met zelfstandige functies, die geen functionele relatie hebben het buitengebied, met het erfgoed, of met het thema automotive, zoals bioscopen, indoor attracties, expositieruimten, indoor kinderparadijzen, et cetera.

4.2 Trede 3: is er een locatie met een betere ontsluiting

Als het bestemmingsplan trede 2 succesvol heeft doorlopen dan is trede drie in onze inschatting een formaliteit. Er is in de regio immers geen vergelijkbare locatie te vinden. Dus ook niet een met een betere OV-ontsluiting.

BIJLAGE 1 ACHTERGROND: DE LADDER VOOR DUURZAME VER- STEDELIJING

Waarom deze ladder voor Oostkamp en De Strip

De Ladder voor Duurzame verstedelijking is vastgesteld als procesvereiste in het Besluit Ruimtelijke Ordening (Bro) en is kaderstellend voor alle juridisch verbindende ruimtelijke plannen van decentrale overheden: bestemmingsplannen, inpassingsplannen en provinciale verordeningen.

In de toelichting op het (ontwerp) bestemmingsplan dat de voorgenomen stedelijke ontwikkeling mogelijk maakt moet beschreven en beargumenteerd zijn dat er (1) sprake is van een actuele regionale behoefte, (2) dat (indien buiten bestaand stedelijk gebied gelegen) deze behoefte niet binnen bestaand stedelijke gebied kan worden opgevangen en (3) dat de locatie passend / multimodaal ontsloten is of ontsloten zal worden.

De actuele regionale behoefte moet waar mogelijk kwantitatief én kwalitatief worden onderbouwd. Indien de ladder adequaat is toegepast in een structuurvisie of ander vastgesteld plan, en de hierin beschreven regionale behoefte nog actueel is, mag in de plantoelichting ook naar deze documenten worden verwezen. In het geval van Oostkamp en De Strip is er een vastgesteld plan dat als kader dient voor het bestemmingsplan. Het is het Ontwikkelingsplan 2012. Het ontwikkelingsplan 2012 bevat een aantal richtinggevende uitspraken, maar de onderbouwing van het voorgestelde programma op de locatie is nog betrekkelijk summier. De onderbouwing van de functies voor het gebied in het Ontwikkelingsplan 2012 is bruikbaar, maar is voornamelijk aanbodgericht en zal moeten worden uitgebreid met een vraagconfrontatie (marktonderzoek).

Voor een ieder bestaat de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen tegen het besluit dat gemotiveerd wordt met (o.a.) de ladder. Voor de appellant c.q. bezwaarmaker geldt een 'driedubbele eis'. Hij/zij kan de betreffende onderbouwing bij het bestemmingsplan bestrijden op grond van:

- deskundig tegenonderzoek;
- waarin aannemelijk wordt gemaakt dat het onderzoek waarop het bevoegd gezag zich baseert onzorgvuldig tot stand gekomen is; en
- waarin tevens aannemelijk wordt gemaakt hoe het wel had gemoeten.

Het ontwerp bestemmingsplan dat nu voor Oostkamp en De Strip in de maak is, beoogt 'intrinsiek flexibel' te zijn. Dat wil zeggen: er zijn diverse en ruime mogelijkheden binnen een bepaalde bandbreedte. De band-

breedte bestaat voornamelijk uit een maximering van de geluidshinder, de aantallen bezoekers en verkeersbewegingen. Een flexibel bestemmingsplan biedt mogelijkheden voor niet voorziene invullingen in de toekomst, maar vraagt aan de voorkant meer visie en onderzoek. Alle mogelijke bestemmingen binnen de bandbreedte moeten dan worden onderbouwd.

Achtergrond van de Ladder: ongebreideld bouwen en leegstand tegengaan

De Ladder voor duurzame verstedelijking bouwt voort op de SER-ladder. De SER-ladder werd in 1999 door de Sociaal-Economische Raad in het leven geroepen en gold als richtlijn met voorwaarden voor het ontwikkelen van nieuwe bedrijventerreinen. Pas wanneer de ruimtebehoefte niet op bestaande bedrijventerreinen, al dan niet door herstructurering of intensivering, kon worden geacommodeerd, was 'uitleg' acceptabel. Met ondertekening van de Convenant Bedrijventerreinen in 2009 werd toepassing van de SER-ladder in regionale behoefteramingen verplicht.

De Ladder voor duurzame verstedelijking moet bijdragen aan de optimale benutting van de ruimte in stedelijke gebieden. Sinds 1 oktober is de ladder opgenomen in het Besluit Ruimtelijke Ordening (Bro) als motiverings-eis bij ruimtelijke plannen. Overheden dienen op grond van het Bro nieuwe stedelijke ontwikkelingen standaard te motiveren met behulp van drie opeenvolgende stappen. Deze stappen borgen dat tot een zorgvuldige ruimtelijke afweging en inpassing van die nieuwe ontwikkelingen wordt gekomen. De stappen schrijven geen vooraf bepaald resultaat voor, omdat het optimale resultaat moet worden beoordeeld door het bevoegd gezag dat de regionale en lokale omstandigheden kent. Dit gezag draagt de verantwoordelijkheid voor de ruimtelijke afweging over die ontwikkeling. Het is daarmee een middel om zorgvuldig ruimtegebruik en transparante besluitvorming hieromtrent te bevorderen.

Economische ordenen is in strijd met de Europese dienstenrichtlijn. Vanuit die optiek gezien mag de Ladder uitsluitend ruimtelijk ordenen. Tegelijkertijd mag de vraag 'is er sprake van een actuele regionale behoefte' wel degelijk worden beantwoord met een marktonderzoek. Hoe dan ook: 'concurrentie' kan nooit een argument zijn. Het ontstaan (of terugdringen) van leegstand wel.

Omgaan met leegstand

In de hernieuwde versie van de handreiking voor Duurzame Verstedelijking uit 2013 wordt aangegeven dat goed gekeken moet worden naar de leegstand. Bij een nieuwe ontwikkeling moet worden beschreven op welke wijze rekening is gehouden met het tegengaan van leegstand en waarom niet de voorkeur is gegeven aan herstructurering of transformatie van bestaande leegstaande panden. Wanneer ook de mogelijkheden waar nog leegstand kan worden benut, zijn afgetrokken, blijft de vraag over die het antwoord is op trede 1. In het geval van Oostkamp en De Strip kan aan de

ene kant worden beargumenteerd dat het hele plan gericht is op het tegengaan van leegstand en de bevordering van transformatie. Het gaat echter wel om een bestemmingswijziging (van een militaire bestemming naar bedrijven en leisure), waardoor er toch gekeken moet worden naar benuttingsmogelijkheden van leegstaande panden met een leisure/bedrijvenbestemming elders in de regio.

BIJLAGE 2 EVENEMENTEN-LOCATIES REGIONAAL

Evenementenhal Hardenberg

Go Planet Expo Hall

Twentehallen

Kenmerken en typering locaties grootschalige evenementenlocaties regio:

Evenementenhal Hardenberg:

- *"Dé perfecte locatie voor vak- en consumentenbeurzen, concerten, congressen, evenementen, vergaderarrangementen, bruiloften en andere partijen!"*
- Locatie: regionaal bedrijventerrein aan N-weg
- Omvang: 40.000 m2 totaal
- Programmering 2013: 22 vakbeurzen (uiteenlopende branches: infra, landbouw, horeca), 6 publieksbeurzen (divers: Paard, Kamperen, Wedding), 1x markt en 2x festival.
- Bereik: groot regionaal
- Typering: functioneel, full service, regionaal brandpunt van vakbeurzen.
- Opvallend: redelijk wat auto / infra vakbeurzen.
- Bereikbaarheid per OV: Bus vanaf station Hardenberg

Preston Palace, Almelo:

- *"Het gastvrije all-in hotel en uitgaanscentrum in Twente"*
- Typering: concertlocatie, 30 tot 35 concerten per jaar
- Bereikbaarheid per OV: bus vanaf station Almelo

Go Planet Expo Hall, Enschede:

- *"Het multifunctionele beurs- en evenementencentrum van Twente, ideaal ontmoetingspunt voor bedrijven en particulieren!"*
- Multifunctioneel beurs- en evenementencentrum.
- Locatie: leisureboulevard stadsrand (sport & entertainment)
- Omvang: 3 hallen 3.650m2, 1.900 m2 en 1.400 m2 (zalen kunnen geschakeld worden, maar vormen dan niet een grote hale)
- Bereik: groot regionaal
- Bereikbaarheid per OV: treinstation en stadsbus
- Typering: functioneel, full service, dubbele bereikbaarheid, grootschalig entertainment

Twentehallen, Enschede:

- *"Sports, party & events"*
- Locatie: (verouderd) bedrijventerrein in buitenwijk, nabij A35
- Omvang: 2 tennishallen, van 3.000m2 en 2.500 m2, die gecombineerd kunnen worden tot een grote hal
- Bereik: klein regionaal
- OV-bereikbaarheid Stadsbus vanaf station Enschede

Hazemeijer Hengelo

- Typering: functioneel en betaalbaar, hobbybeurzen en vlooiemarkten

Hazemeijer Hengelo

- *“Waar creativiteit en technologie elkaar ontmoeten”*
- Omvang: 2 grote industriële hallen, tot 3.500 personen
- Bereik: groot regionaal
- Typering: industrieel erfgoed, congreslocatie en ontmoetingsplek creatieve industrie, middelgrote events (niet zoveel grootschalig)
- OV-bereikbaarheid 10-15 minuten lopen vanaf station Hengelo
- Ook publieksevents: De Maker Faire Twente (een initiatief van Hazemeijer Hengelo in samenwerking met Fablab (Saxion), Film Atelier Twente, Tetem, Techniekmuseum Heim, Tkkrlb en de Universiteit Twente); Twents Speciaalbier Festival.

BIJLAGE 3 PROGRAMMERING 2013 IN HALLEN VANAF 1.500 M2

Evenementenhal Hardenberg	Preston Palace	Go Planet	Twentehallen Enschede
Aqua Nederland Vakbeurs – Rioleringsvakdagen	538 DJ's On Tour	Business meets Twente	2e Hands Kleding en Speelgoed Beurs
Auto Professioneel en Schadeherstel Vakbeurs	Concert Do & Jeroen van der Boom	Indoor Twente	Hobbyfestival
Beurs Paard	Concert Gerard Joling Almelo	Internationaal Circusfestival Enschede	Oneto / Kleindierententoonstelling
Bouw Compleet	Concert Jan Smit	K3 in Concert	Paranormaal beurs Enschede
Business Inspiratiedagen	Concert Leona Philippo	Pasar Malam Enschede	Sieradenbeurs Enschede
Camperbeurs Hardenberg	Concert Nick en Simon	Super Bash	Vlooiemarkt Enschede
Carrosserie Vakdagen	Concert Q-Music		
De Groene Sector Vakbeurs	Concert Radio Veronica		
Elektro Vakbeurs	Concert René Froger		
For Your Wedding	Concert Rombley & Jacott		
Grafische Vakbeurs & Vakbeurs Sign	Concert Sharon Doorson		
Horeca & Food Inspiratie	Concert Wolter Kroes		
Infra Relatiedagen	Concert Xander de Buissonjé		
Installatie Vakbeurs			
Interieurbouw en Hout & Kunststof Vakbeurs			
Kampeer Totaal Hardenberg			
Landbouwdagen Intensieve Veehouderij			
METAVAK			
Oktoberfest Hardenberg			
Pump Up The 90's Party			
Recreatie Vakbeurs			
Rundvee & Mechanisatie Vakdagen			
S.G.A. Vakdagen			
TrendZ			
Tuinbouw Relatiedagen Hardenberg			
Vakbeurs Uiterlijke Verzorging			
van Zwanger tot Dreumes			
VersVakdagen			

VILO Relatiedagen

Vitalis Vlooiemarkt

Winter Fair

In blauw: vakbeurzen

Bron: Respons Evenementenmonitor 2014

C

BIJLAGE 4 PROGRAMMERING GO PLANET EXPO HALL 2012-2014

Evenement	Vormcategorie	Bezoek-aantal	StartDatum	Einddatum	Entree	Jaar	Belang	Toelichting
Beurs Vrouw	Publieksbeurs	23249	11-okt-12	14-okt-12	ja	2012	Regionaal	<i>varianten van dit soort beurzen vinden vrijwel op iedere beurslocatie plaats</i>
Beurs HUIS	Publieksbeurs	7352	26-okt-12	28-okt-12	ja	2012	Regionaal	<i>varianten van dit soort beurzen vinden vrijwel op iedere beurslocatie plaats</i>
Twentse Vlooiemarkt	Markt/braderie	8000	10-nov-12	11-nov-12	ja	2012	Gemeentelijk	<i>vlooiemarkten worden in vele accommodaties georganiseerd ter bevordering van de exploitatie</i>
Indoor Twente	Wedstrijd	25000	28-nov-12	09-dec-12	ja	2012	Regionaal	<i>Is een relatief groot indoor paardenconcours in NL</i>
Internationaal Circusfestival Enschede	Festival	26000	21-dec-12	29-dec-12	ja	2012	Nationaal	<i>Het Circusfestival is een vrij uniek evenement voor Enschede en Go Planet. Het heeft echter weinig uitstraling en trekt ca 20% bovenregionale bezoekers.</i>
Twentse Vlooiemarkt	Markt/braderie	8000	26-jan-13	27-jan-13	ja	2013	Gemeentelijk	
Twentse Vlooiemarkt	Markt/braderie	8000	06-apr-13	07-apr-13	ja	2013	Gemeentelijk	
K3's Verjaardagsshow 15 jaar	Voorstelling/concert	5000	18-mei-13	19-mei-13	ja	2013	Regionaal	<i>Evenement vond ook op 5 andere locaties in NL plaats</i>
Twentse Vlooiemarkt	Markt/braderie	8000	01-jun-13	02-jun-13	ja	2013	Gemeentelijk	
Pasar Malam Enschede	Markt/braderie	7500	14-jun-13	16-jun-13	ja	2013	Regionaal	<i>Ook op vele andere plaatsen in NL</i>

Super Bash	Festival	3000	09-nov-13	09-nov-13	ja	2013	Regionaal	<i>evenement dat ook op diverse andere plekken plaatsvindt</i>
Business meets Twente	Vakbeurs	5000	13-nov-13	14-nov-13	nee	2013	Regionaal	
Indoor Twente	Wedstrijd	25000	27-nov-13	08-dec-13	ja	2013	Regionaal	
Internationaal Circusfestival Enschede	Festival	26000	21-dec-13	29-dec-13	ja	2013	Nationaal	
Beurs HUIS	Publieksbeurs	7352			ja	2013	Regionaal	
Twentse Vlooiemarkt	Markt/braderie	8000	25-jan-14	26-jan-14	ja	2014	Gemeentelijk	
Mega Indoor Kinderfestijn	Actief/sportief	0	26-feb-14	02-mrt-14	ja	2014	Gemeentelijk	<i>Tijdens de vakantie, gericht op gemeente Enschede</i>
Twentse Vlooiemarkt	Markt/braderie	8000	05-apr-14	06-apr-14	ja	2014	Gemeentelijk	
Hunkemoller en Monsters Only Outlet Sales	Publieksbeurs	10000	17-apr-14	19-apr-14	ja	2014	Regionaal	<i>Evenement vindt gedurende het jaar op diverse andere locaties in NL plaats.</i>
Lady Days	Markt/braderie	5000	18-apr-14	20-apr-14	ja	2014	Regionaal	
Syrisch Paasfeest	Festival	1500	20-apr-14	20-apr-14	nee	2014	Nationaal	<i>Typisch Syrische evenementen komen we niet op andere locaties tegen</i>
Twentse Vlooiemarkt	Markt/braderie	8000	31-mei-14	01-jun-14	ja	2014	Gemeentelijk	
Pasar Malam Enschede	Markt/braderie	7500	20-jun-14	22-jun-14	ja	2014	Regionaal	
Twentse Vlooiemarkt	Markt/braderie	8000	06-sep-14	07-sep-14	ja	2014	Gemeentelijk	
Beurs HUIS	Publieksbeurs	7352	03-okt-14	05-okt-14	ja	2014	Regionaal	
Hunkemoller en Monsters Only Outlet Sales	Publieksbeurs	10000	09-okt-14	11-okt-14	ja	2014	Regionaal	
Neonsplash	Festival	3000	18-okt-14	18-okt-14	ja	2014	Regionaal	
Super Bash	Festival	3000	01-nov-14	30-nov-14	ja	2014	Regionaal	
Business meets Twente	Vakbeurs	5000	12-nov-14	13-nov-14	nee	2014	Regionaal	<i>relatiecontact dagen, zoals op zoveel andere locaties in NL</i>
K3 in Concert	Voorstel-	5000	22-nov-14	23-nov-14	ja	2014	Regionaal	

	ling/concert							
Indoor Twente	Wedstrijd	25000	27-nov-14	07-dec-14	ja	2014	Regionaal	
Internationaal Circusfestival Enschede	Festival	26000	20-dec-14	28-dec-14	ja	2014	Nationaal	
Syrisch Kerstfeest	Festival	1250	25-dec-14	25-dec-14	nee	2014	Nationaal	<i>Typisch Syrische evenementen komen we niet op andere locaties tegen</i>

Bron: Respons Evenementenmonitor 2014

C

BIJLAGE 5 PROGRAMMERING TWENTEHALLEN 2013-2014

Evenement	VormcategorieNaam	Bezoekaantal	Entree	Jaar	LocatieNaam	Belang	StartDatum	Einddatum
Vlooiemarkt Enschede	Markt/braderie	12000	ja	2013	Twentehallen Enschede	Gemeentelijk	01-jan-13	31-dec-13
Hobbyfestival	Markt/braderie	4000	ja	2013	Twentehallen Enschede	Gemeentelijk	13-apr-13	14-apr-13
2e Hands Kleding en Speelgoed Beurs	Markt/braderie	3000	nee	2013	Twentehallen Enschede	Gemeentelijk	09-nov-13	10-nov-13
Paranormaal beurs Enschede	Publieksbeurs	700	ja	2013	Twentehallen Enschede	Regionaal	16-nov-13	17-nov-13
Sieradenbeurs Enschede	Publieksbeurs	2000	ja	2013	Twentehallen Enschede	Regionaal	16-nov-13	17-nov-13
Oneto / Kleindierententoonstelling	Publieksbeurs	3000	ja	2013	Twentehallen Enschede	Regionaal	13-dec-13	15-dec-13
Vlooiemarkt Enschede	Markt/braderie	12000	ja	2014	Twentehallen Enschede	Gemeentelijk	15-feb-14	16-feb-14
Hobbyfestival	Markt/braderie	4000	ja	2014	Twentehallen Enschede	Gemeentelijk	08-mrt-14	09-mrt-14
Vlooiemarkt Enschede	Markt/braderie	12000	ja	2014	Twentehallen Enschede	Gemeentelijk	15-mrt-14	16-mrt-14
Vlooiemarkt Enschede	Markt/braderie	12000	ja	2014	Twentehallen Enschede	Gemeentelijk	18-okt-14	19-okt-14
2e Hands Kleding en Speelgoed Beurs	Markt/braderie	3000	nee	2014	Twentehallen Enschede	Gemeentelijk	08-nov-14	09-nov-14
Paranormaal beurs Enschede	Publieksbeurs	700	ja	2014	Twentehallen Enschede	Regionaal	15-nov-14	16-nov-14
Vlooiemarkt Enschede	Markt/braderie	12000	ja	2014	Twentehallen Enschede	Gemeentelijk	22-nov-14	23-nov-14
Sieradenbeurs Enschede	Publieksbeurs	2000	ja	2014	Twentehallen Enschede	Regionaal	29-nov-14	30-nov-14
Oneto / Kleindierententoonstelling	Publieksbeurs	3000	ja	2014	Twentehallen Enschede	Regionaal	12-dec-14	14-dec-14

Bron: Respons Evenementenmonitor 2014

